

Innvandrere – hva vi nå vet og ikke vet

På ti år fram til 2013 er antallet innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre mer enn fordoblet. Den nye sterke tilveksten skyldes økt arbeidsinnvandring fra EUs nye medlemsland i Øst-Europa. Barn av tidligere innvandrere er blitt voksne, og vi kan følge deres vei inn i det norske samfunnet. Vi har mye kunnskap hentet ut fra registre, både om innvandrerne og deres norskfødte barn, men det er fortsatt mye vi ikke vet, blant annet om deres egne oppfatninger og holdninger.

Lars Østby og
Kristin Henriksen

Definisjoner

Innvandrere er personer som er bosatt i Norge, men som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og har fire utenlandsfødte besteforeldre.

Norskfødte med innvandrerforeldre er personer som er født i Norge, har to foreldre som er innvandrere, og fire besteforeldre født i utlandet.

Hvis vi kaster et tilbakeblikk på 2006, året da innvandringen til Norge merkbart endret omfang og karakter, ser vi først og fremst økende arbeidsinnvandring fra nye EØS-land, nykommere i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Samtidig var barn av tidligere innvandrerne i ferd med å bli voksne. Ut fra de behov som denne utviklingen skapte, samlet og publiserte Statistisk sentralbyrå stadig nye tall om innvandrergruppene i årene som fulgte.

Hva er det viktigste som har skjedd med innvandringen og innvandrerne i løpet av disse sju årene som er gått? Hva vet vi i dag som vi ikke kunne vite tidligere?

Da EØS ble utvidet i 2004, fikk arbeidssøkende fra Polen, Litauen og Latvia tilnærmet fri tilgang til det norske arbeidsmarkedet. Fra 2007 kom også Bulgaria og Romania med. Etter hvert økte tilstrømmingen av unge menn og kvinner fra tidligere Øst-Europa kraftig. De kom til Norge på jakt etter jobb.

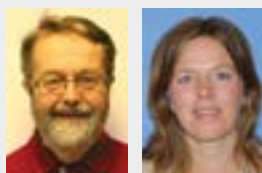
I 2006 hadde vi så vidt begynt å merke EØS-utvidelsens konsekvenser i Norge; samme år skrev Statistisk sentralbyrå at «... tallene på sysselsatte fra nye EU-land er forholdsvis lave, men samtidig ser vi at det har vært en kraftig vekst siden 4. kvartal 2003, året før EU-utvidelsen skjedde ...» ([Berge 2006](#)). Men fortsatt pusset folk opp husene sine ved hjelp av snekkere og rørleggere som het Geir og Roger, eller de gjorde det selv.

Fra få til mange

I 2006 bodde det mange innvandrere (se tekstboks for definisjoner) i noen få store sentrale kommuner, i mange små utkantkommuner bodde det få. Fortsatt var det et par «hvite flekker» på kartet, hvor det ikke bodde noen innvandrere fra utenfor Vest-Europa, som Osen i Sør-Trøndelag og Beirarn i Nordland.

Barna til innvandrerne som kom på 1970-tallet fra land som Pakistan og Tyrkia, var blitt store, men fortsatt var det relativt få voksne norskfødte med innvandrerforeldre. Men nå inntok de og andre innvandreres barn lesesaler, og de fikk seg jobb. Deres stemmer og ansikter ble stadig mer synlige.

Vi visste litt om hvordan de som mange den gang kalte «annengenerasjons innvandrere» eller «etterkommere», gjorde det i utdannings- og arbeidslivet, og hvordan deres ekteskapsmønster var, men dette var «foregangsetterkommerne» fra noen få land. Vi kunne ikke vite om de som ble voksne først, hadde en atferd som var typiske for dem som var litt yngre. Dessuten, gruppene var så små at tilfeldigheter kunne bety mye for tallene.

Lars Østby er demograf og seniorforsker i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for levekårsstatistikk. (lars.ostby@ssb.no)

Kristin Henriksen er demograf og rådgiver i Riksrevisjonen, inntil nylig rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for levekårsstatistikk.

Dette var i 2006, et år ikke veldig ulikt årene som hadde vært. Så nærmest eksploderte det. Fra å være ubetydelige i antall dominerte nå arbeidssøkende innvandringen til Norge, og ingen deler av landet forble uberørt av dette. Arbeidsinnvandrerne bosatte seg der det var jobb å få, og i et Norge som var svært lite utsatt for den økonomiske nedgangen som rammet resten av Europa, var det arbeid for mange. De kom både fra det østlige Europa og Sverige, men vi ser her først og fremst på ikke-nordiske statsborgere.

I denne artikkelen maler vi med relativt bred pensel tre hovedtrender som har preget tiden etter 2006 – arbeidsinnvandringen, de mange norskfødte med innvandrerforeldre som er blitt voksne, og den økte kunnskapen vi har om innvandrerne i Norge. 2006 er valgt som sammenlikningsår av flere grunner. Norge sto på terskelen til mange store endringer som var viktige for innvandringen. Det var da den nye arbeidsinnvandringen «tok av» (se figur 1), og det var like før eurokrisen satte inn i Europa.

Erling Holmøys artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet betrakter 2006 som det siste «normalåret» før de store endringene. Dessuten, det var forrige gang Statistisk sentralbyrå samlet artikler om innvandring i et temanummer av Samfunnsspeilet ([Statistisk sentralbyrå 2006](#)). En tilsvarende utgave hadde vi også i 2001 ([Statistisk sentralbyrå 2001](#)). Vi viser utviklingen fram til 2011, 2012 eller 2013, avhengig av hvor fersk tilgjengelig statistikk er.

Innvandrerne kommer nå av andre grunner ...

Før 2004 kom omtrent en av ti av de ikke-nordiske innvandrerne som arbeidsinnvandrere (se figur 1), varierende mellom 1 000 og 2 700 personer. Flukt og familieinnvandring var de vanligste grunnene for å komme til Norge. Dette betydde ikke at innvandrere ikke var i arbeid – 180 000 innvandrere var sysselsatt i Norge høsten 2006. Dette utgjorde 8 prosent av samlet sysselsetting, men av disse var det kanskje ikke stort flere enn 10 000 som var arbeidsinnvandrere (St.meld. 18:2009). Innvandrerne kom gjennom andre «dører» enn Utlendingsdirektoratets arbeidsinnvandringstillatelser, men de entret altså arbeidsmarkedet etter hvert.

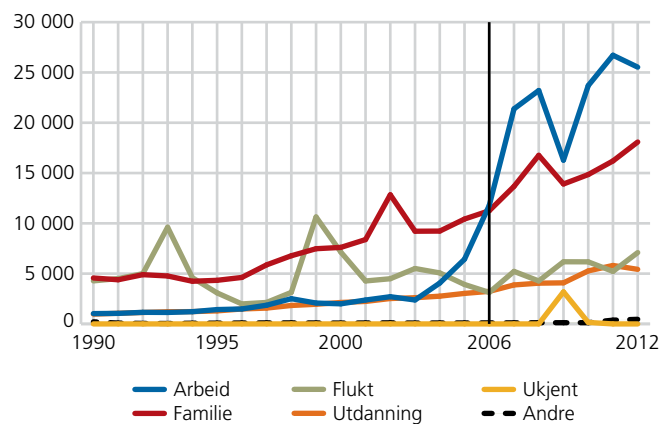
Så ble noen land ikke langt fra Norge medlemmer i EØS, samtidig som økonomien i Norge blomstret. EØS-utvidelsen i 2004 åpnet for at polakker, litauere, latviere, kort sagt innbyggere i nye EØS-land, hadde tilgang til det norske arbeidsmarkedet. Og det norske arbeidsmarkedet ville ha dem, over hele landet.

Arbeidsinnvandringen økte voldsomt. Etter 2006 har halvparten av ikke-nordiske innvandrere kommet for å jobbe (se figur 1). Antallet var over 20 000 hvert år unntatt 2006 og 2009. To av tre kom fra de nye EØS-landene. Også familieinnvandringen økte, og dette var stort sett familiene til arbeidsinnvandrerne som hadde kommet i forveien.

... og til alle kommuner

I 2006 var det 20 kommuner hvor det bodde færre enn 20 innvandrere, og 165 kommuner hadde 100 eller færre innvandrere. I 2013 bodde det innvandrere fra hele verden i alle kommuner, én (Utsira) hadde færre enn 20, og det var færre enn 100 i 68 kommuner.

Figur 1. Innvandring av ikke-nordiske statsborgere, etter grunn. 1990-2011

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

I 2007 skrev Aalandslid og Østby om innvandrere i norske kommuner at «Få har mange, mange har få». Nå har mange kommuner mange innvandrere. Fra 50 kommuner der det bodde over 1 000 innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i 2006, var det blitt nesten dobbelt så mange kommuner i 2013. I 2006 hadde 14 kommuner over 10 prosent innvandrere og innvandrernes norskfødte barn i befolkningen, i 2013 var det 110 kommuner med mer enn 10 prosent.

Polakkene, som var den største gruppen i 15, riktignok små, kystkommuner allerede i 2006, dominerer som innvandrergruppe i hele 211 kommuner i 2012 (Østby mfl. 2013). Før var dansk eller svensk aksent vanligst mange steder rundt om i landet (størst i 144 kommuner i 1998), nå er det vanligere å høre polsk. Og polakkene er spredt over hele landet, de er den største gruppen i små utkantkommuner som Bokn og Træna, men også i store byer som Stavanger, Bergen og Trondheim (Østby mfl. 2013).

Innvandringen redder dessuten innbyggertallet i store deler av landet. I mange kommuner er flyttestrømmen snudd, og folketallet øker takket være innvandring fra utlandet. 137 kommuner med vekst i folketallet i perioden 2008-2011 ville hatt nedgang om det ikke var for innvandringen (Østby mfl. 2013).

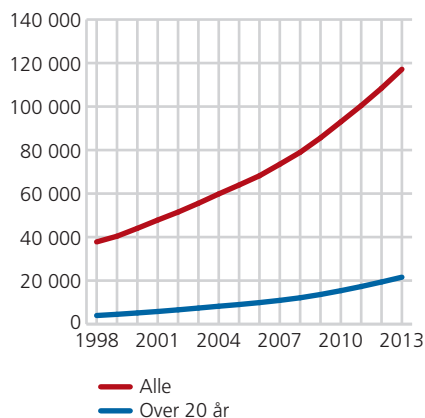
Innvandrerens barn er blitt voksne, og mange

Arbeidsinnvandringen var en overraskelse, men at antallet norskfødte med innvandrerforeldre vokste, og at de ble eldre, var det ikke. De som bodde her i 2006, ville være syv år eldre i 2013, og de ville neppe utvandre i strie strømmer. Vi kjente deres opprinnelse, kjønn og bosted. Men vi visste ikke veldig mye om hvordan det ville gå med dem etter hvert som de ble voksne. Det vet vi mer om nå.

I 2006 var nær 10 000 norskfødte med innvandrerforeldre (se tekstboks) over 20 år, i 2013 er de over dobbelt så mange.

I 2006 hadde en tredel av de 10 000 som var over 20 år, foreldre fra Pakistan, og det var kun dem med foreldre fra Pakistan, og Danmark som utgjorde flere enn 800. I 2013 kan vi legge til norskfødte med foreldre fra Vietnam, Tyrkia, India og Marokko. Fortsatt er det få med foreldre fra nyere flyktingland som Somalia og Irak som har blitt voksne, de fleste med slik bakgrunn er i eller under skolealder (se tabell 1).

Figur 2. Antall norskfødte med innvandrerforeldre. I alt og over 20 år gamle. 1998-2013 (Rettet 8. januar 2014)

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Det var 72 prosent flere norskfødte med innvandrerforeldre i 2013 sammenliknet med 2006. Veksten i antall innvandrere har vært enda større, 86 prosent, som følge av arbeidsinnvandringen. Tabell 1 viser at de veletablerte innvandrergruppene fra Pakistan, Vietnam, Tyrkia, Sri Lanka, Marokko og India har hatt en tilvekst i antall norskfødte med innvandrerforeldre fra 2006 til 2013 på om lag en tredel, mens det har vært mer enn en fordobling i antallet med bakgrunn fra Tyskland, Somalia og Irak, og enda sterkere vekst fra Afghanistan, Russland (firedobling) og Polen (seksdobling).

Den yngste aldersgruppen i 2013 sier mye om den videre veksten for gruppen. Det er nå like mange under fem år med bakgrunn fra Polen som fra Somalia, til tross for at det jo ikke er familieinnvandring som dominerer innvandringen fra Polen. De yngste gruppene med bakgrunn fra Pakistan og India er mye mindre enn de eldre gruppene. Norskfødte med foreldre fra

India er fjerde største gruppen blant dem over 20 år, men blant dem i førskolealder, er dette den minste gruppen i tabell 1. Tabellen sier mye om fremtidig vekst i antall norskfødte med innvandrerforeldre, og [Pettersen \(2013\)](#) viser at utvandringen blant dem er ganske begrenset.

På skoler og universiteter

Vi finner langt flere norskfødte med innvandrerforeldre i norske klasserom og forelesningssaler i dag enn for syv år siden. I 2006 var de rundt 20 000 i grunnskolealder, 4 300 gikk på videregående skole (høsten 2005). Høsten 2012 var de henholdsvis rundt 30 000 og 8 800 ([Statistisk sentralbyrå 2013e](#)).

Sju år tidligere, i 2005, var det mindre vanlig enn i dag blant norskfødte med innvandrerforeldre å ta høyere utdanning, men de lå allerede da på gjennomsnittet i Norge. I antall har gruppen også vokst veldig; i oktober 2005 var 1 800 studenter i alderen 19-24 år født i Norge med innvandrerforeldre ([Daugstad \(red.\) 2006](#)); det var nokså langt mellom dem på lesesalene. Nå har de gjort et solid inntog på de fleste studier, og talte 4 600 av i alt 130 000 studenter i samme alder høsten 2012 ([Statistisk sentralbyrå 2013a](#)), en fordobling fra knapt 2 prosent av studentmassen til nesten 4 prosent.

Norskfødte med innvandrerforeldre ser ut til å ha en «utdanningsdrive», som vi i statistikken kan beskrive på følgende måte: Til tross for noe dårligere resultater på nasjonale prøver og noe svakere karakterer ved avslutningen av grunnskolen gjennomfører elever i videregående skole omtrent i samme grad som andre elever, de går i langt større grad direkte over i høyere utdanning, og det er langt vanligere blant norskfødte med innvandrerforeldre å ta høyere utdanning enn det er i den øvrige befolkningen i tilsvarende alder ([Statistisk sentralbyrå 2012b](#) og [Statistisk sentralbyrå 2013a, b og c](#)).

Økningen i andelen unge voksne som tar høyere utdanning, har vært formidabel, og noen grupper har en tilbøyelighet til å ta høyere utdanning langt over det som er vanlig, selv blant norskfødte med innvandrerforeldre. Blant dem (19-24 år) som har foreldre fra Sri Lanka og India, studerte hele 45 prosent

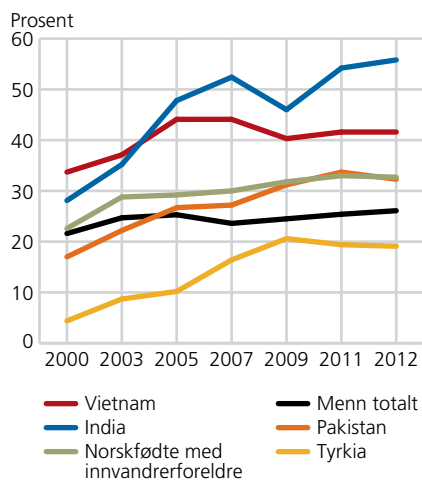

Tabell 1. Antall norskfødte med to innvandrerforeldre i 2006 og 2013, etter alder og landbakgrunn. Sortert etter største grupper i 2013

	Totalt 2006	0-5 år	6-12 år	13-19 år	20 år og over	Totalt 2013	0-5 år	6-12 år	13-19 år	20 år og over
Totalt	68 185	26 518	20 133	11 650	9 884	117 144	45 875	29 904	19 799	21 566
Pakistan	12 193	2 791	3 228	3 047	3 127	15 194	2 487	3 133	3 293	6 281
Somalia	4 303	2 809	1 274	210	10	9 102	4 876	2 912	1 094	220
Vietnam	6 088	1 849	2 165	1 490	584	7 929	1 578	2 150	2 158	2 043
Irak	3 582	2 787	720	68	7	7 653	3 744	3 143	690	76
Tyrkia	4 747	1 520	1 561	1 025	641	6 218	1 349	1 681	1 532	1 656
Polen	926	238	227	235	226	5 939	4 870	371	228	470
Sri Lanka	4 456	1 908	1 915	539	94	5 648	1 137	2 048	1 836	627
Kosovo	-	-	-	-	-	4 243	1 484	1 675	831	253
Marokko	2 613	913	765	532	403	3 616	880	999	781	956
Bosnia-Hercegovina	2 104	955	1 051	38	60	3 381	1 118	1 151	1 023	89
Iran	2 214	1 047	748	402	17	3 304	987	1 170	736	411
India	2 432	512	753	599	568	3 269	749	607	757	1 156
Afghanistan	583	446	105	32	-	2 254	1 513	607	102	32
Tyskland	865	437	115	69	244	2 158	1 230	511	117	300
Russland	538	455	56	10	17	2 142	1 435	629	53	25

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 3. Andel menn i alderen 19-24 år som tar høyere utdanning, etter landbakgrunn. Norskfødte med to innvandrerforeldre, og menn totalt. 2000-2012

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

høsten 2012. Blant dem som har foreldre fra Vietnam, studerte 40 prosent. Av alle i Norge i samme alder studerte 32 prosent. Av de store gruppene er det bare dem med foreldre fra Chile og Tyrkia som i mindre grad studerer, enn snittet i Norge.

Vil bli farmasøyer, tannleger og leger

Mange har også fått med seg at jenter med innvandrerforeldre strømmer til universiteter og høyskoler. Men ikke alle er klar over at forskjellen mellom gutter med innvandrerforeldre og gutter uten innvandrerbakgrunn er større enn forskjellen mellom jentene. Dette illustrerer vi i figur 3, som viser hvor mye mer vanlig det er blitt at unge menn tar høyere utdanning. For eksempel har gutter med foreldre fra Pakistan økt sin studietilbøyelighet med 15 prosentpoeng fra 2000 til 2012, og de studerer nå i større grad enn gjennomsnittet for gutter i samme alder i Norge.

En påstand som har vært gjenganger i mediene, er at innvandrernes barn er overrepresentert på de såkalte ALI-fagene: advokat, lege og ingeniør. Dette stemmer ikke helt med virkeligheten. De er riktignok noe overrepresentert på medisin, men verken under- eller overrepresentert på jusstudiet og ingeniørstudiet ([Statistisk sentralbyrå 2013a](#)).

Det noe mindre velklingende FTL ville vært et mer dekkende navn: farmasøyt, tannlege og lege. På de to førstnevnte studiene (farmasi og odontologi) er norskfødte med innvandrerforeldre sterkt overrepresentert. Mens de utgjør 2,4 prosent av alle studenter i høyere utdanning, utgjør de 16 prosent på farmasi og 11 prosent på odontologi. Derimot er det fremdeles få norskfødte med innvandrerforeldre som tar lærerutdanning.

Ut av arbeidsmarkedet når de får barn?

Innvandrernes barn strømmer altså til universiteter og høyskoler, og deretter entrer de arbeidslivet. Men får de fleste jobb etterpå? Og blir de i jobb etter at de får barn?

I 2008, som er det første året vi har tilgjengelige tall for om dette temaet, var nær 14 000 norskfødte med innvandrerforeldre sysselsatt, mot 18 000 i 2012. Fremdeles utgjør disse ikke en gang 1 prosent av de vel 2 500 000 sysselsatte i Norge. Men på mange arbeidsplasser, særlig i Oslo-området, er det kommet kolleger med foreldre fra langt mer eksotiske steder enn Gudbrandsdalen og Helgeland.

Sysselsettingen blant norskfødte med innvandrerforeldre er noe lavere enn det norske gjennomsnittet, men det er klart mer vanlig å være i jobb enn blant innvandrerne. Kvinner med innvandrerforeldre er likevel i jobb i mindre grad enn menn. Dette skyldes blant annet at de i større grad forsvinner ut av arbeidslivet når de får barn ([Olsen 2013](#)). Kvinner – og menn – med innvandrerbakgrunn har med andre ord et mer tradisjonelt kjønnsrollemønster enn resten av befolkningen (Kavli og Nadim 2009).

Det er for tidlig å gi noe klart svar på hvor lenge kvinnene eventuelt blir ute av arbeidslivet, eller om de i det hele tatt kommer tilbake. Det er foreløpig for få kvinner som har vært gjennom denne fasen av livet til at vi vet hvordan det går, men vi kan nok tenke oss at i hvert fall de som har høyere utdanning, gjerne vil benytte den også.

Det kan være mange grunner til at norskfødte med innvandrerforeldre i mindre grad er sysselsatt enn gjennomsnittet i Norge, hvor det jo er høyere sysselsetting enn i de fleste land ([Statistisk sentralbyrå 2013d, tabell 205](#)). At kvinner i større grad er hjemme med barn, er en grunn vi har nevnt. Diskriminering kan være en annen barriere. Dette bekreftes av et stort felteksperiment som Institutt for Samfunnsforskning har gjennomført. Den viste at sannsynligheten for å bli kalt inn til et jobbintervju, går i gjennomsnitt ned med om lag 25 prosent dersom søkeren har et utenlandsk klingende navn, sammenliknet med identisk kvalifiserte søkere med norske navn (Midtbøen og Rogstad 2012).

SSBs store levekårsundersøkelse blant personer med innvandrerbakgrunn fra 2005-2006 (se tekstboks) tyder også på at norskfødte med innvandrerforeldre opplever diskriminering i arbeidsmarkedet. Der svarte en av fem norskfødte med innvandrerforeldre at de hadde opplevd diskriminering ved ansettelse, og dette var nær like vanlig i denne gruppen som blant innvandrerne vi intervjuet ([Tronstad 2009](#)). Dette var en subjektiv opplevelse, men det kan likevel si noe om at også innvandrernes norskfødte barn har en noe vanskeligere vei inn i arbeidslivet enn andre.

Giftemønster

I 2006 var det færre norskfødte med innvandrerforeldre som var over 18 år, enn i 2013. Vi studerte også den gang ekteskapsmønsteret til denne gruppen. Bare de med foreldre fra Pakistan, Tyrkia og Vietnam var mange nok til at vi kunne si noe fornuftig om deres atferd. Vi så noen tydelige trekk: Få med bakgrunn fra Vietnam hadde giftet seg, og de giftet seg senere enn dem med bakgrunn fra Pakistan og Tyrkia. Blant de to sistnevnte gruppene var samboerskap uvanlig, og de som giftet seg, fant seg en partner med samme landbakgrunn. Et stort flertall fant ektefeller utenfor Norge.

De få med vietnamesisk bakgrunn som var gift, skilte seg ut. Her var det litt vanligere å gifte seg med noen uten innvandrerbakgrunn, og samboerskap (også det med noen uten innvandrerbakgrunn) var mye vanligere enn i de to andre gruppene ([Løwe 2008](#)).

Siden har vi sett noen tydelige tendenser: De norskfødte med innvandrerforeldre blir stadig eldre når de gifter seg. Trolig henger dette sammen med at stadig flere tar høyere utdanning ([Henriksen 2010](#)). Det er dessuten blitt langt mindre vanlig å hente ektefelle til Norge. Kanskje det er langt flere potensielle ektefeller å velge mellom i Norge? Ekteskapsmønsteret for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er behandlet også i Sandnes' og Wiiks artikler i dette nummeret av Samfunnsspeilet.

Det er stadig veldig uvanlig å gifte seg med noen uten innvandrerbakgrunn blant dem med foreldre fra Pakistan og Tyrkia. Og det er langt mindre vanlig å være samboer enn blant nordmenn generelt, samtidig som det er mer vanlig å være gift. Å være i et etablert samliv er imidlertid like vanlig; forskjellen er altså at norskfødte med innvandrerforeldre gifter seg heller enn å være samboere ([Wiik 2012](#)).

Vi har mer nyansert kunnskap

Vi har nevnt den store arbeidsinnvandringen og de stadig flere voksne norskfødte med innvandrerforeldre som to sentrale utviklingstrekk siden forrige gang Samfunnsspeilet kom med temanummer om innvandrere (2006). Et

Levekårsundersøkelsen 2005-2006

Statistisk sentralbyrå gjennomførte en levekårsundersøkelse blant innvandrere i 2005-2006, den tredje i sitt slag ([Blom og Henriksen \(red.\) 2008](#)). Den baserer seg på intervjuer, på morsmålet om ønskelig, med et representativt utvalg av innvandrere fra ti land på Balkan og i Afrika, Asia og Latin-Amerika. Intervjuene tok opp spørsmål knyttet til forholdene før innvandringen til Norge og båndene til opprinnelseslandet. Stor vekt ble lagt på å ta opp forhold som registrene ikke dekker, som familie man ikke bor sammen med og kontakt med den, ektefelles arbeid, helsen og hvordan den vurderes, økonomisk situasjon, norskkunnskaper, deltakelse i en rekke organisasjoner, og utsatthet for vold og diskriminering. En oversikt over analyser som bygger på denne undersøkelsen, finnes hos [Henriksen mfl. \(2012\)](#).

tredje, noe mer subtile utviklingstrekk, er at vi får stadig mer kunnskap om de innvandrerne som finnes i Norge.

I dag beskrives innvandrerne i Norge, og deres norskfødte barn, relativt inngående og nyansert, gjennom alt fra faste statistikker til større analyserapporter. Vi følger dem fra de kommer til Norge, hvorfor de kommer, hvor de bosetter seg, når de gifter seg og med hvem, hvor mange barn de får, hvordan det går på skole og universitet, om de jobber og med hva, hvor høye inntekter de har og hvilke overføringer de får, om de deltar i valg, om de blir norske statsborgere, og hvorvidt de flytter ut av landet igjen.

For dem som relativt nylig har begynt å interessere seg for innvandring og integrering, kan det virke selvsagt og naturlig at vi har såpass mye kunnskap om innvandrerne i Norge. Men vi skal ikke lenger tilbake enn til midten av 1980-tallet før det vi hadde av løpende statistikk, stort sett omfattet bare hvor mange utenlandske statsborgere som flyttet til og bodde i Norge. Vi visste lite om hvordan det gikk med dem i Norge.

Da meldte nye grupper innvandrere seg i stadig større antall ved landets grenser, og behovet for kunnskap steg raskt. Mulighetene var der; så lenge vi hadde fødselsnummer og visste hvor en person var født, kunne all statistikk som ble laget om befolkningen i Norge, også lages om enhver undergruppe av Norges innvandrere.

Relevant og interessant?

I dag er det lite av det vi kaller «den individbaserte statistikken» som ikke også inneholder tall om innvandrere, mer eller mindre detaljert. Noen vil også hevde at vi beskriver innvandrerne *for* inngående. Er det egentlig relevant eller interessant å vite hvorvidt innvandrerne flytter på seg i større grad enn andre? Eller om de går til legen oftere enn andre?

Og hvordan skal vi dele inn den store og svært heterogene innvandrerguppen i Norge, som har kun det til felles at de ikke er født i Norge, men i ett av de 220 landene som er representert her? Etter landbakgrunn? Alder? Innvandringsgrunn? Utdanning? For en drøfting av ulike aspekter ved det å lage statistikk og analyser om innvandrere, se [Østby \(2001\)](#).

Det som produseres av statistikk og analyser, etterspørres og brukes, av myndighetene, særlig de som stiller med innvandrings- og integreringspolitikken, og av det bredere publikum og av media. Statistikken gir innsikt i på hvilke områder innvandrerne gjør det bra, på hvilke områder det går mindre bra, og hvordan ulike grupper av innvandrere har det.

Slike beskrivelser gir et bedre kunnskapsgrunnlag for dem som skal utforme politikk rettet mot denne befolkningsgruppen. Det er vanskelig å identifisere hvilke grupper som trenger de ulike politiske tiltak om en ikke vet hvordan de ulike gruppene har det.

Arbeidet med å utvikle statistikken om innvandrere hadde kommet langt også i 2006, da SSB ga ut forrige temanummer om innvandrere. Siden den gang er ytterligere ny statistikk, og dermed ny kunnskap, kommet på plass. Et sentralt eksempel er statistikken som viser innvandring etter innvandringsgrunn, det vil si med hvilke tillatelser Utlendingsdirektoratet gir innvandrere som slår seg ned i Norge.

Slik kan vi beskrive mer detaljert arbeidsinnvandrerne i Norge. Blir de her? Får de jobb? Hvor bosetter de seg? Og hva med flyktingene, og deres barn – hvordan går det med dem? Og hva betyr det for innvandrernes levekår for ulike grupper innvandrere at de får familien etter seg? Den bredeste beskrivelsen av disse kunnskapene finnes hos [Henriksen mfl. 2010](#).

Et annet eksempel er den store levekårsundersøkelsen blant innvandrere 2005-2006. All statistikken som er nevnt til nå, kan vi hente fra administrative registre. Kort fortalt: Du, og ditt fødselsnummer, står opplistet i en lang rekke offentlige registre. Er du ansatt, står du i arbeidstakerregistret, har du tatt utdanning, står du i registret over befolkningens høyeste utdanning, og så videre.

Men det er ikke all kunnskap som kan hentes fra slike registre. Vi har ingen registre over «personer utsatt for diskriminering» eller «egenopplevd helse». Slikt må befolkningen spørres om, gjennom egne undersøkelser. Og i 2005-2006 gjorde vi nettopp det; vi gjennomførte en stor levekårsundersøkelse blant innvandrere (se tekstboks).

Dette var den tredje i rekken av slike undersøkelser, som er blitt gjort med rundt ti års mellomrom. De foregående var [Støren \(1987\)](#) og [Blom \(1998\)](#). Gjennom denne undersøkelsen fikk vi mye ny og nyttig kunnskap om innvandrerne, både om deres bakgrunn fra hjemlandet og deres levekår i Norge. Dette er kunnskap som fortsatt brukes, men som nok er moden for fornyelse ([Henriksen mfl. 2012](#)).

Vet vi nå alt vi trenger å vite?

Også om kunnskap gjelder at mye vil ha mer. Intet genererer større behov for mer kunnskap enn at man får ny kunnskap.

Det råder stor usikkerhet rundt, og stor interesse for, fremtidig innvandring til Norge. Den er avhengig av et bredt spekter av faktorer for utviklingen i Norge og i «alle» utland, og kan dermed ikke forutsies med sikkerhet på særlig lang sikt ([Tønnessen mfl. 2012](#)). Utviklingen i befolkningens holdninger til innvandring har også vært fremstilt på svært ulike måter, og innvandrernes holdninger til Norge og til det å leve her er i stor grad ukjent.

Også andre sider av innvandrernes møte med det norske samfunnet og deres subjektive oppfatninger av dette møtet er lite kartlagt, i hvert fall etter 2005 (se [Blom og Henriksen \(red.\) 2008](#)). En eventuell ny undersøkelse av denne typen av innvandrernes levekår vil kunne bidra mye til å fylle det kunnskapsbehovet som registerdata ikke kan dekke, og representerer trolig det beste grunnlaget for å bringe fram den kunnskapen vi nå mangler om innvandring og integrering.

De siste månedene før høstens Stortingsvalg var som vanlig mye oppmerksomhet rettet mot innvandrings spørsmål, særlig mot de statsfinansielle konsekvensene av den innvandringen vi har hatt og kan komme til å få. Nå er jo den framtidige innvandringen lite forutsigbar, og de samlede økonomiske konsekvensene heller ikke lette å overskue. SSBs Erling Holmøy ble i noen grad brukt som sannhetsvitne i denne debatten, og sammen med Birger Strøm går han nærmere inn på dette spørsmålet i sin artikkel i dette nummeret av Samfunnsspeilet.

Referanser

- Aalandslid, Vebjørn og Lars Østby (2007): Få har mange, mange har få. *Samfunnsspeilet*, 4, 2007, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/faa-har-mange-mange-har-faa>)
- Berge, Christoffer (2006): Sysselsatte fra nye EU-land: Lave nivåfall, men sterk vekst. *Samfunnsspeilet* 4, 2006, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/ssp/2006-4>)
- Blom, Svein (1998): *Levekår blant ikke-vestlige innvandrere i Norge*, Rapporter 1998/16, Statistisk sentralbyrå. http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_199816/rapp_199816.pdf
- Blom, Svein og Kristin Henriksen (red.) (2008): *Levekår blant innvandrere i Norge 2005/2006*, Rapporter 2008/5, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekaar-blant-innvandrere-i-norge-2005-2006>)
- Daugstad, Gunnlaug (red.) (2006): *Innvandring og innvandrere 2006*, Statistiske analyser 83, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/innvandring-og-innvandrere-2006>)
- Daugstad, Gunnlaug og Lars Østby (2009): Et mangfold av tro og livssyn. *Samfunnsspeilet* 3, 2009, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/et-mangfold-av-tro-og-livssyn>)
- Henriksen, Kristin (2006): Bak apotekdisken, ikke foran tavla, *Samfunnsspeilet* 4, 2006, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/ssp/2006-4>)
- Henriksen, Kristin (2010): Flere studenter, færre unge bruder, *Samfunnsspeilet* 2, 2010, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/flere-studenter-faerre-unge-bruder>)
- Henriksen, Kristin, Lars Østby og Dag Ellingsen (red.) (2010): *Innvandring og innvandrere 2010*, Statistiske analyser nr. 119, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/vis/emner/02/sa_innvand/sa119/main.html)
- Henriksen, Kristin, Lars Østby og Tor Morten Normann (2012): *Hvordan få kunnskaper om innvandrernes levekår?* Notater 2012/64, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/hvordan-faa-kunnskap-om-innvandrerens-levekaar>)
- Kavli, Hanne C. og Marjan Nadim (2009): *Familiepraksis og likestilling i innvandrede familier*, Fafo-rapport 2009:39.
- Løwe, Torkil (2008): *Levekår blant unge med innvandrerbakgrunn*, Rapporter 2008/14, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekaar-blant-unge-med-innvandrerbakgrunn>)
- Midtbøen, Anfinn og Jon Rogstad (2012): *Diskrimineringsens omfang og årsaker. Etniske minoriteters tilgang til norsk arbeidsliv*, Rapport 2012/01, Institutt for samfunnsforskning. (<http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Rapporter/2012/2012-001>)
- Olsen, Bjørn (2013): *Unge med innvandrerbakgrunn i arbeid og utdanning 2011*, Rapporter 2013/36, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/unge-med-innvandrerbakgrunn-i-arbeid-og-utdanning-2011>)
- Pettersen, Silje Vatne (2013): *Utvandring fra Norge 1971-2011*, Rapporter 2013/30, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/utvandring-fra-norge-1971-2011>)
- Statistisk sentralbyrå (2001): *Samfunnsspeilet* 2, 2001, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/ssp/2001-2>)
- Statistisk sentralbyrå (2006): *Samfunnsspeilet* 4, 2006, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/ssp/2006-4>)
- Statistisk sentralbyrå (2012a): Trus- og livssynssamfunn utanfor Den norske kyrkja, 1. januar 2012. (<http://www.ssb.no/kultur-og-fritid/statistikker/trosamf>)
- Statistisk sentralbyrå (2012b): Karakterer ved avsluttet grunnskole, 2012. (<http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/kargrs>)
- Statistisk sentralbyrå (2013a): Studenter ved universiteter og høyskoler, 1. oktober 2012. (<http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/utuvh>)
- Statistisk sentralbyrå (2013b): Nasjonale prøver, 2012. (<http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/nasjprov>)
- Statistisk sentralbyrå (2013c): Gjennomstrømning i videregående opplæring, 2007-2012. (<http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/vgogjen>)
- Statistisk sentralbyrå (2013d): *Statistisk årbok 2013*, tabell 205. Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/_attachement/140702?ts=1415a7ca078)
- Statistisk sentralbyrå (2013e): Videregående opplæring og annen videregående utdanning, 2012. (<http://www.ssb.no/utdanning/statistikker/vgu>)
- St.meld. nr. 18 (2009): *Arbeidsinnvandring*, Arbeidsdepartementet.
- Støren, Liv Anne (1987): *Levekår blant utenlandske statsborgere 1983*, Sosiale og økonomiske studier 63, Statistisk sentralbyrå. (http://www.ssb.no/a/histstat/sos/sos_063.pdf)
- Tronstad, Kristian Rose (2009): *Opplevd diskriminering blant innvandrere med bakgrunn fra ti ulike land*. Rapporter 2009/47, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/opplevd-diskriminering-blant-innvandrere-med-bakgrunn-fra-ti-ulike-land>)
- Tønnessen, Marianne, Helge Brunborg, Ådne Cappelen, Terje Skjerpen og Inger Texmon (2012): *Befolkningsframskrivninger 2012-2100, Økonomiske analyser 4*, 2012, side 41-52. Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/oa/4-2012>)
- Wiik, Kenneth Aarskaug (2012): *Samlivsinngåelse blant norskfødte kvinner og menn med innvandrerforeldre*, Rapporter 2012/24, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/samlivsinngaaelse-blant-norskfodte-kvinner-og-menn-med-innvandrerforeldre>)
- Østby, Lars (2001): Hvorfor fokusere på innvandrerne? *Samfunnsspeilet* 2, 2001, Statistisk sentralbyrå. (<http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/ssp/2001-2>)